

LIETUVOS RESPUBLIKOS TAUTINIŲ MAŽUMŲ STATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos Seimas Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją (toliau – Konvencija) be išlygų ratifikavo 2000 m. Lietuvos Respublikos įstatymu dėl Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos ratifikavimo. Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys, remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalimi, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad ši Konstitucijos nuostata reiškia, kad Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys įgyja įstatymo galią (Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d., 2002 m. balandžio 25 d., 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimai). Vis dėlto Konvencija yra politinio ir programinio, o ne norminio pobūdžio dokumentas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) 2009 m. sausio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-152/2009). Dėl to asmenys, priklausantys tautinėms mažumoms, siekdami savo teisių ir laisvių realizavimo, negali tiesiogiai remtis Konvencijos nuostatomis. Taigi, siekiant įgyvendinti Konvenciją, turi būti priimti teisės aktai, kurie įtvirtintų konkrečias teisės normas teisinių santykių subjektams, sistemiškai ir išsamiai reglamentuotų tautinių mažumų teises.

Europos Tarybos Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos patariamąjį komitetą (toliau – Patariamasis komitetas) ketvirtojoje nuomonėje dėl Lietuvos, priimtoje 2018 m. gegužės 30 d. (toliau – Ketvirtoji nuomonė)¹, nurodyta, kad Lietuvoje vis dar nėra išsamaus teisinio reguliavimo, skirta tautinių mažumų teisėms reglamentuoti, todėl tai ypač trukdo įgyvendinti tautinių mažumų teises, susijusias su tautinės mažumos kalbos vartojimu, įtvirtintas Konvencijoje. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2019 m. kovo 27 d. rezoliucijoje CM/ResCMN(2019)4 dėl Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje² nurodytos neatidėliotinų veiksmų reikalaujančios rekomendacijos Lietuvai, be kita ko: aktyviai konsultuojantis su tautinių mažumų atstovais, nustatyti visapusišką teisinę sistemą tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisėms ginti, kartu išlaikant atvirą ir visaapimančią požiūrį į Konvencijos taikymo sritį.

Pažymėtina, jog tam, kad būtų užtikrintas visiškas Konvencijos nuostatų įgyvendinimas, būtini papildomi teisiniai instrumentai nacionaliniu lygmeniu, o aiškaus ir vieningo tautinių mažumų teisių apsaugos teisinio reglamentavimo trūkumas sukuria netikrumą dėl tautinių mažumų teisių apsaugos Lietuvoje, dėl Konvencijoje nustatytų teisių ir garantijų įgyvendinimo.

Papildomai paminėtina, kad Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos Visuotinės periodinės peržiūros darbo grupės ataskaitos³ 137.118-137.131 papunkčiuose nurodytos rekomendacijos Lietuvai tautinių mažumų klausimais, tarp jų ir rekomendacija priimti Tautinių mažumų įstatymą, parengti visapusišką tautinių mažumų teisių apsaugos teisinę sistemą.

Remiantis Lietuvos Respublikos gyventojų registro 2024 m. sausio 1 d. duomenimis, Lietuvoje gyveno 168 valstybių piliečiai. Deklaravusių gyvenamąją vietą Lietuvoje buvo 3 072 912 piliečių, iš jų – 2 860 833 arba 93,1 proc. Lietuvos piliečių. Lietuvoje buvo 2 503 377 asmenys turintys tautybę, iš jų: lietuvių tautybės – 2 206 654 arba 88,1 proc., lenkų tautybės – 147 579 arba 5,9 proc., rusų tautybės – 99 406 arba 4 proc., baltarusių tautybės – 21 958 arba 0,9 proc., ukrainiečių tautybės – 12 612 arba 0,5 proc., kitų tautybių – 15 168 arba 0,6 proc.

¹[1680906d97 \(coe.int\)](https://1680906d97.coe.int/)

²<https://tmde.lrv.lt/uploads/tmde/documents/files/The%20Committee%20of%20Ministers%20resolution%20Lithuania%20Adpted%2027%2003%202019.pdf>

³[https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/dokumentai/Tarptautinis%20bendradarbiavimas/2022%20m_%20Jungtini%C5%B3%20Taut%C5%B3%20%C5%BDmogaus%20teisi%C5%B3%20tarybos%20Visuotin%C4%97s%20periodin%C4%97s%20per%C5%BEi%C5%ABros%20darbo%20grup%C4%97s%20ataskaita%20d%C4%97%20Lietuvos%20visuotini%C4%97s%20periodin%C4%97s%20per%C5%BEi%C5%ABros%20\(vertimas%20%C4%AF%20lietuvi%C5%B3%20kalb%C4%85\).pdf](https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/dokumentai/Tarptautinis%20bendradarbiavimas/2022%20m_%20Jungtini%C5%B3%20Taut%C5%B3%20%C5%BDmogaus%20teisi%C5%B3%20tarybos%20Visuotin%C4%97s%20periodin%C4%97s%20per%C5%BEi%C5%ABros%20darbo%20grup%C4%97s%20ataskaita%20d%C4%97%20Lietuvos%20visuotini%C4%97s%20periodin%C4%97s%20per%C5%BEi%C5%ABros%20(vertimas%20%C4%AF%20lietuvi%C5%B3%20kalb%C4%85).pdf)

Europos Komisijos Eurobarometro tyrimas „Diskriminacija ES“⁴ rodo, kad Lietuvos visuomenė vis dar nėra pakankamai atvira kitoms kultūroms, tautinių mažumų kalboms, kitų kultūrų savitumui ir įvairovei. 2023 m. Lietuvoje 52 proc. respondentų nurodė, kad diskriminacija romų atžvilgiu yra plačiai paplitusi. Atitinkamai manančiųjų, kad diskriminacija dėl odos spalvos plačiai paplitusi, yra 25 proc., dėl etninės kilmės – 27 proc. Šalies dedamas pastangas kovoti su visų rūšių diskriminacija teigiamai vertina 27 proc., vidutiniškai – 40 proc., neigiamai – 26 proc. respondentų. Pritariančiųjų informacijos apie etninę kilmę, odos spalvą pateikimui surašymo ar statistinio tyrimo metu, jei tai padėtų kovoti su šios rūšies diskriminacija, yra atitinkamai 75 proc. ir 72 proc.

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Tautinių mažumų departamentas) užsakymu atliktos 2017 m. studijos „Tautinės mažumos Lietuvoje“⁵ duomenimis, 35 proc. nelietuvių tautybės gyventojų nurodė sutinkantys, kad tautinių mažumų atstovai Lietuvoje susiduria su diskriminacija dėl tautybės. Nors dauguma nelietuvių tautybės gyventojų nemano, kad Lietuvoje yra didelė atskirtis tarp lietuvių ir kitų tautybių gyventojų, tačiau beveik trečdalis (28 proc.) apklaustųjų pripažįsta, kad tokia atskirtis egzistuoja.

Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo projekto (toliau – TMĮ projektas) tikslas – nustatyti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir pareigas, valstybės įsipareigojimus sudaryti sąlygas išlaikyti ir puoselėti tautinių mažumų papročius, kultūrinį ir kalbinį identitetą, sudaryti prielaidas veiksmingai užtikrinti Lietuvoje gyvenančių tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių ir laisvių apsaugą, remiantis Konvencijos nuostatomis.

TMĮ projekto uždaviniai:

1. Įtvirtinti tautinės mažumos sąvoką, nustatyti tautinės mažumos kriterijus.
2. Nustatyti tautinių mažumų švietimo, kultūros ir informacijos sklaidos teisinius pagrindus, sąlygas ir tvarką.
3. Numatyti valstybės politikos tautinių mažumų srityje formavimo, įgyvendinimo bei atstovavimo tautinėms mažumoms institucinę sąrangą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

TMĮ projektą rengė Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2019 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. IV-47 „Dėl darbo grupės tautinių mažumų įstatymo projektui rengti sudėties patvirtinimo“ sudaryta darbo grupė, kurioje dalyvavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos, septynių ministerijų, kitų valstybės institucijų atstovai, taip pat Lietuvos tautinių mažumų, nevyriausybinių organizacijų, veikiančių tautinių mažumų, žmogaus teisių apsaugos srityse, deleguoti atstovai.

Galutinį TMĮ projektą parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 21 straipsnį draudžiama bet kokia diskriminacija, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, *tautinės* ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, *priklausymo tautinei mažumai*, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Chartijos 22 straipsnyje nustatyta, kad ES gerbia kultūrų, religijų ir kalbų įvairovę. Vadovaujantis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 14 straipsniu, naudojimasis šioje konvencijoje nustatytais teisėmis ir laisvėmis yra užtikrinamas be jokios diskriminacijos dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, *tautinės* ar socialinės kilmės, *priklausymo tautinei mažumai*, nuosavybės, gimimo ar kitais pagrindais.

Bendros nuostatos, apibrėžiančios tautinių mažumų teisinę padėtį Lietuvoje, yra įtvirtintos Konstitucijoje: 37 straipsnyje nustatyta, kad piliečiai, priklausantys tautinėms bendrijoms, turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius; 45 straipsnyje nustatyta, kad piliečių tautinės bendrijos savo

⁴ <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>

⁵ https://tmde.lrv.lt/uploads/tmde/documents/files/Tautines%20mazumos%20Lietuvoje_papildyta%20studija.pdf

tautinės kultūros reikalus, švietimą, labdarą, savitarpio pagalbą tvarko savarankiškai, o valstybė tautinėms bendrijoms teikia paramą. Šiame kontekste svarbi ir Konstitucijos 25 straipsnio 4 dalies nuostata: laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija; Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos: įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.

Šiuo metu Lietuvoje nėra specialaus įstatymo, sistemiškai reglamentuojančio tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir pareigas bei valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigas tautinių mažumų teisių užtikrinimo srityje. Tautinių mažumų įstatymas, priimtas 1989 m., vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančių įstatymų, priimtų iki 1990 m. kovo 11 d., galiojimo laikino pratęsimo įstatymo 1 straipsnio 10 punktu, neteko galios 2010 m. sausio 1 d.

Sąvoka „tautinė mažuma“ vartojama Lietuvos Respublikos teisės aktuose, tačiau jos apibrėžimas nepateikiamas. Be to, tautinės mažumos samprata nėra pateikiama nei viename tarptautiniame dokumente; šią spragą galima užpildyti tik per tarptautinės teisės doktrinos siūlomus objektyviuosius ir subjektyviuosius tautinių mažumų požymius⁶. Vis dėlto svarbu pabrėžti, kad toliau nurodyti įstatymai ir kiti teisės aktai taip pat užtikrina tautinių mažumų teises ir sudaro tautinių mažumų teisių garantijų sistemą.

Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo priedėlio „Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindai“ 4 skyriuje numatytos svarbiausios nacionalinį saugumą užtikrinančios Lietuvos vidaus politikos nuostatos. Įtvirtinta tautinės politikos nuostata – tautinių mažumų bendrijoms priklausančių piliečių teises puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius gina įstatymai; tautinės bendrijos yra integrali Lietuvos pilietinės visuomenės dalis, taip pat kultūros politikos nuostata – valstybė, be kita ko, rūpinasi Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūra, remia profesionalųjį meną, užtikrina meno ir kūrybos sklaidą ir plėtrą.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas nustato pareigas, susijusias su lygių galimybių užtikrinimu įvairiose visuomeninio gyvenimo srityse (teisėkūros, švietimo, darbo santykių, vartotojų teisių apsaugos ir kt.) bei tiesioginės ir netiesioginės diskriminacijos draudimą lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 6 punktu, diskriminacija nelaikomos įstatymų nustatytos specialios laikinosios priemonės, taikomos siekiant užtikrinti lygybę ir užkirsti kelią lygių galimybių pažeidimui lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Tautinių mažumų teisinės padėties reglamentavimo kontekste svarbus Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymas, kuris, vadovaujantis šio įstatymo 1 straipsnio 1 dalimi, nustato valstybinės kalbos vartojimą viešajame Lietuvos gyvenime, valstybinės kalbos apsaugą, kontrolę ir atsakomybę už Valstybinės kalbos įstatymo pažeidimus. Valstybinės kalbos įstatymas nereglementuoja Lietuvos gyventojų neoficialaus bendravimo ir religinių bendruomenių bei asmenų, priklausančių tautinėms bendrijoms, renginių kalbos (Valstybinės kalbos įstatymo 1 straipsnio 2 dalis). Asmenų, priklausančių tautinėms bendrijoms, teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius garantuoja kiti Lietuvos Respublikos įstatymai ir Lietuvos Respublikos Seimo priimti teisės aktai (Valstybinės kalbos įstatymo 1 straipsnio 3 dalis). Valstybinės kalbos įstatymo 14, 17 straipsniai reglamentuoja vietovardžių, viešųjų užrašų rašymą Lietuvos Respublikoje, t. y. nustato reikalavimą rašyti juos valstybine kalba. Valstybinės kalbos įstatymo 18 straipsnis nustato, kad tautinių bendrijų organizacijų pavadinimai, jų informaciniai užrašai greta valstybinės kalbos gali būti pateikiami ir kitomis kalbomis; užrašų kitomis kalbomis formatas negali būti didesnis negu užrašų valstybine kalba. Pagal Valstybinės kalbos įstatymo 15 straipsnį Lietuvos Respublikoje vartojamos įstatymų nustatytos Lietuvos

⁶Saulius Katuoka „Tautinės mažumos samprata ir subjektiškumas tarptautinėje teisėje“ // Jurisprudencija 2012, 19(3), p. 1189.

Respublikos piliečių asmenvardžių lytys. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS) yra registruotas Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos konstitucinio įstatymo projektas Nr. XIVP-880(3).

Nuostatų, aktualių tautinėms mažumoms, yra ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme (toliau – VAI). VAI, reglamentuojantis asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje, be kita ko, nustato asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo tvarką (pagal VAI 2 straipsnio 10 ir 12 dalis prašymas – su asmens teisių ar teisėtų interesų pažeidimu nesusijęs asmens kreipimasis į viešojo administravimo subjektą prašant atlikti teisės aktuose nustatytus veiksmus; skundas – asmens kreipimasis į viešojo administravimo subjektą, kuriame tas asmuo nurodo, kad yra pažeistos jo ar kito asmens teisės ar teisėti interesai, ir prašo juos apginti). VAI 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmenų prašymus ir skundus viešojo administravimo subjektai nagrinėja pagal Vyriausybės patvirtintas taisykles. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 „Dėl asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių (toliau – Taisyklės) 22 punktu, prašymas ar skundas žodžiu pateikiamas valstybine kalba arba Taisyklių 25 punkte nustatytu atveju – kita, institucijos vadovo nustatyta užsienio kalba. Jeigu asmuo nemoka valstybinės kalbos, o institucijoje nėra institucijos darbuotojo, suprantančio užsienio kalbą, kuria asmuo kreipiasi, arba kai dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo asmuo negali suprantamai reikšti minčių, jam kreipiantis į instituciją žodžiu, kartu turi dalyvauti asmuo, galintis išversti prašymą ar skundą į valstybinę kalbą, arba vertėjas. Tokį asmenį arba vertėją pakviečia asmuo, kuris kreipiasi į instituciją, savo iniciatyva, jeigu institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo nenusprendžia kitaip. Pagal Taisyklių 25 punktą, atsižvelgdamas į institucijos atliekamas funkcijas ir šios institucijos darbuotojų kompetenciją (užsienio kalbų mokėjimo lygį), institucijos vadovas turi nustatyti ir kitas nei valstybinę kalbas, kuriomis prašymai ar skundai gali būti priimami. Informacija apie tokį institucijos vadovo sprendimą turi būti pateikiama elektroninėje erdvėje (institucijos interneto svetainėje, taip pat tuo atveju, kai institucijos oficialiajai viešajai komunikacijai naudojamos kitos elektroninių ryšių priemonės) ir institucijos informaciniame stende (Taisyklių 12 punktas). Pagal Taisyklių 26 punktą, kai į instituciją su prašymu ar skundu raštu kreipiasi užsienio valstybės institucija ar tarptautinė organizacija, šie prašymai ar skundai priimami ir kitomis, nei nurodyta Taisyklių 25 punkte, užsienio kalbomis. Į prašymą ar skundą atsakoma valstybine kalba arba Taisyklių 25 punkte nustatytu atveju – kita institucijos vadovo nustatyta užsienio kalba; Taisyklių 26 punkte nurodytu atveju į tokį prašymą ar skundą gali būti atsakoma ir kita užsienio kalba (Taisyklių 41 punktas). VAI 28 straipsnyje nustatyta, kad administracinės procedūros kalba – valstybinė kalba, tačiau kai asmuo, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, nemoka ar nesupranta valstybinės kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, administracinėje procedūroje Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka turi dalyvauti vertėjas.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas nustato švietimo tikslus, principus, švietimo sistemos sandaros, švietimo veiklos, švietimo santykių pagrindus ir, be kita ko, reglamentuoja tautinių mažumų švietimo klausimus. Pagal Švietimo įstatymo 28 straipsnio 7 dalį vietovėse, kuriose tradiciškai gausiai gyvena tautinė mažuma, jeigu bendruomenė prašo, savivaldybė laiduoja mokymąsi tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos. Švietimo įstatymo 30 straipsnio, reglamentuojančio teisę mokytis valstybine ir gimtąja kalba, 2 dalyje nustatyta, kad bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklos tautinėms mažumoms priklausantiems mokiniams sudaro sąlygas puoselėti tautinį, etninį ir kalbinį identitetą, mokytis gimtosios kalbos, istorijos ir kultūros. Bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokykloje, kurios nuostatuose (įstatuose), atsižvelgiant į tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokinių pageidavimą, įteisintas mokymas tautinės mažumos kalbos arba mokymas tautinės mažumos kalba, ugdymo procesas gali būti vykdomas arba kai kurie dalykai mokomi tautinės mažumos kalba. Šiose mokyklose lietuvių kalbos dalykas yra sudėtinė ugdymo programos dalis ir jos mokymui skiriama ne mažiau laiko kaip gimtosios kalbos mokymui. Pagal Švietimo įstatymo 30 straipsnio 4 dalį tautinei mažumai priklausantis asmuo gimtosios kalbos gali mokytis neformaliojo švietimo programas vykdančioje mokykloje ar pas kitą švietimo teikėją. Remiantis Švietimo įstatymo 28 straipsnio 5

dalimi, kuriant valstybinių ir savivaldybių mokyklų tinklą teisės aktų nustatyta tvarka, turi būti konsultuojamasi su gyventojais ar jų grupėmis, kad būtų apgintas viešasis interesas. Atitinkamai, vadovaujantis Švietimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalimi, konkretus ugdymo turinys kuriamas ir sistemingai atnaujinamas atsižvelgiant į atitinkamos grupės ar tipo mokyklai keliamus ugdymo, mokymo ir studijų tikslus, besikeičiančios socialinės ir kultūrinės aplinkos lemiamus Lietuvos visuomenės poreikius, vietos ir mokyklos bendruomenės reikmes, taip pat mokinių ir studentų turimą patirtį, ugdymosi poreikius ir interesus. Švietimo įstatymo 49 straipsnio 2 dalies 4 punkte taip pat įtvirtinta, kad mokytojas privalo tobulinti savo kvalifikaciją prioritetinėse kvalifikacijos tobulinimo srityse, kurias tvirtina švietimo, mokslo ir sporto ministras, o švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija, be kita ko, užtikrina ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo kokybę (Švietimo įstatymo 56⁴ straipsnio 3 punktas), vykdo bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių ir mokymo priemonių kokybės priežiūrą (Švietimo įstatymo 56⁴ straipsnio 6 punktas). Taigi, tiek specialios įstatymo nuostatos, skirtos konkrečiai tautinėms mažumoms, tiek bendros nuostatos sudaro prielaidas užtikrinti tautinių mažumų teises garantuojančią švietimo sistemą. Taip pat pastebėtina, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, sporto ir kultūros ministro 2023 m. rugsėjo 11 d. įsakymo Nr. V-1187 „Dėl Valstybinių brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2.2 papunkčiu, nuo 2023–2024 mokslo metų mokymosi pagal Lenkų tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros vidurinio ugdymo bendrąją programą pasiekimų patikrinimas (brandos egzaminas) IV gimnazijos klasės mokiniams yra valstybinis. To paties įsakymo 2.3 papunktis numato, kad nuo 2024–2025 mokslo metų ir likusieji gimtųjų tautinių mažumų kalbų egzaminai (baltarusių, rusų, vokiečių tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros egzaminai) bus tik valstybiniai.

Nuostatų, reglamentuojančių tautinių mažumų teises yra ir visuomenės informavimo srities įstatymuose: 1) Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 5 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija (toliau – LRT) rengia tautinėms mažumoms skirtas programas ir LRT interneto svetainės turinį, suteikdama galimybę skleisti tautinių mažumų kultūrą; 2) Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 28 straipsnio 16 dalies 4 punkte įtvirtinta nuostata, kad Medijų rėmimo fondas, be kita ko, skiria paramą viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų projektams ir veiklai pagal šią programą (prioritetinę sritį): žiniasklaidos tautinių mažumų kalbomis ir lietuvių išeivijos (diasporos) žiniasklaidos. Remiantis Visuomenės informavimo įstatymo 34 straipsnio 3 dalimi, Lietuvos radijo ir televizijos komisija, atsižvelgdama į tautinių mažumų, gyvenančių transliuojamų radijo ir (ar) televizijos programų aprėpties zonoje, poreikius, nurodydama licencijos sąlygas, gali nustatyti, kokią transliuojamų ir (ar) retransliuojamų radijo ir (ar) televizijos programų ar atskirų programų dalį turi sudaryti radijo ir (ar) televizijos programos ar atskiros programos tautinių mažumų kalbomis.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 1, 2 ir 5 dalimis, asmens tapatybės kortelėje ir pase pagal Gyventojų registro duomenų bazės duomenis įrašomi asmens duomenys – vardas (vardai), pavardė, lytis, gimimo data, asmens kodas, taip pat pase įrašoma piliečio gimimo vieta (nurodomas valstybės pavadinimas) ir tautybė, jei prašymą įrašyti tautybę pilietis įrašo pateikdamas dokumentus dėl paso išdavimo ar keitimo. Duomenys asmens tapatybės kortelėje ir pase rašomi lietuviškais rašmenimis, piliečio vardas (vardai) ir pavardė – Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vardų ir pavardžių rašymą dokumentuose, nustatyta tvarka.

Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečio prašymu jo ir jo vaikų vardai ir pavardės Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose rašomi lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų). To paties įstatymo 3 straipsnio 6 dalis reglamentuoja, kad asmens vardo ir pavardės rašymo tvarka nustatoma Asmens vardo ir pavardės rašymo asmens tapatybę patvirtinančiuose ir kituose dokumentuose taisyklėse. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 424 patvirtintų Asmens vardo ir pavardės rašymo asmens tapatybę patvirtinančiuose ir kituose dokumentuose taisyklių 10 punkte įtvirtinta, kad ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečio prašymu jo ir jo vaikų tautinio vardo vardai ir pavardės gali būti rašomi lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų), išskyrus tokias pat

raides su diakritiniais ženklais, kaip lietuvių kalbos abėcėlėje, ir pagal tos tautinės kalbos rašybos ir darybos taisykles, jeigu Lietuvos Respublikos piliečio, o kai rašomi vaiko vardas ir pavardė, – vaiko tėvų ar vieno iš jų tautybė Lietuvos Respublikos gyventojų registre nurodyta kita negu lietuvių. Kilus abejonių dėl ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečio pavardės rašymo, gali būti remiamasi dokumento šaltiniu, įrodančiu giminystės ryšiais (pagal tiesiąją ar šoninę giminystės liniją) susijusių asmenų pavardžių rašymą.

Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo (toliau – CBARĮ) 6 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad civilinės būklės aktų įrašai rašomi lietuvių kalba. Asmens vardas ir pavardė civilinės būklės aktų įrašuose rašomi Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vardų ir pavardžių rašymą dokumentuose, nustatyta tvarka. Šio įstatymo 12 straipsnyje reglamentuoti vaiko tautybės įrašymo vaiko gimimo įrašė klausimai. Taip pat CBARĮ 25 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad civilinės būklės aktų įrašai keičiami ar papildomi, kai paaiškėja nauji (pasikeitę) duomenys apie asmenį, jo tėvus ar sutuoktinį ir yra tai patvirtinantis dokumentas. Civilinės būklės aktų įrašai taip pat keičiami ar papildomi, kai asmuo nori pasirinkti vieno iš savo tėvų ar senelių tautybę ir pageidauja duomenis apie savo tautybę civilinės būklės aktų įrašuose pakeisti ar šiais duomenimis papildyti civilinės būklės aktų įrašus, kuriuose tokių duomenų nėra. Duomenys apie vaiko tautybę gimimo įrašė keičiami ar šiais duomenimis gimimo įrašas, kuriame tokių duomenų nėra, papildomas *mutatis mutandis* taikant šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalies nuostatas dėl vaiko tautybės įrašymo. Duomenys apie tautybę išbraukiami iš civilinės būklės aktų įrašų, kuriuose jie buvo įrašyti, asmens pageidavimu ar vaiko tėvų susitarimu. Duomenys apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose keičiami ar iš civilinės būklės aktų įrašų išbraukiami arba civilinės būklės aktų įrašai duomenimis apie tautybę papildomi Civilinės būklės aktų registravimo taisyklėse nustatyta tvarka.

Tiek civiliniame, tiek baudžiamajame bei administraciniame procese galioja bendra taisyklė, kad teismo procesas Lietuvos Respublikoje vyksta valstybine (lietuvių) kalba; tačiau asmenims, nemokantiems valstybinės kalbos, garantuojama teisė naudotis vertėjo paslaugomis (Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 8 straipsnis, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 11 straipsnio 1 ir 2 dalys, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 8 straipsnio 1 ir 3 dalys, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 9 straipsnio 1 ir 4 dalys). Vertėjo dalyvavimas taip pat užtikrinamas ir nagrinėjant administracinius ginčus ikiteismine tvarka (Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 7 straipsnio 2 dalies 9 punktą).

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 60, 129, 135, 138, 169, 170, 170¹ ir 170² straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIV-1065 2022 m. pakeisti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsniai, susiję su neapykantos kalba ir neapykantos nusikaltimais, ir šalia jau galiojančių kriterijų kaip, pavyzdžiui, tautybė, rasė, lytis ir kiti, kaip savarankiški kriterijai įtraukta etninė kilmė ir odos spalva. Tai dar viena teisinė priemonė, kuri leidžia kiekvienam jaustis oriai ir saugiai, nepaisant jo lyties, rasės, tautybės, etninės kilmės ar odos spalvos.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

TMĮ projektu siūloma apibrėžti tautinių mažumų teisių įgyvendinimo garantijoms aktualias sąvokas „tautinė mažuma“, „tautinei mažumai priklausantis asmuo“, „tautinė tapatybė“, „tautinės mažumos kalba“. Sąvoka „tautinė mažuma“ apibrėžta atsižvelgiant į:

- 1990 m. Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos (toliau – ETPA) Rekomendaciją Nr. 1134 dėl mažumų teisių. Rekomendacijos 11 straipsnyje yra siūlomas „tautinės mažumos“ apibrėžimas: tautinėmis mažumomis laikomos individualios, ypatingos grupės, gyvenančios šalies teritorijoje, grupės nariai yra šalies piliečiai, nuo didžiosios dalies gyventojų besiskiriantys tam tikromis religinėmis, kalbinėmis, kultūrinėmis arba kitomis ypatybėmis.

- 1993 m. ETPA Rekomendaciją Nr. 1201 dėl papildomo Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolo dėl mažumų teisių. Tautine mažuma pripažįstamos asmenų grupės: a) kurių nariai yra valstybės, kurioje gyvena, piliečiai; b) turinčios ilgalaikius ryšius su valstybe, kurioje jos gyvena; c) nuo kitų valstybės gyventojų besiskiriančios etniniais, kultūriniais bruožais, religija arba kalba; d) kurioms atstovauja pakankamas žmonių skaičius, tačiau mažesnis negu valstybėje gyvenanti gyventojų dauguma; e) siekiančios išlaikyti savo tapatybę (kultūrą, tradicijas, religiją, kalbą).

- kitose Europos valstybėse, turinčiose tautinėms mažumoms skirtus įstatymus, nustatytą teisinį reguliavimą (apibrėžiantį tautinės mažumos sąvoką). Pavyzdžiui, Lenkijoje 2005 m. Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymas apibrėžia tautinę mažumą kaip Lenkijos piliečių grupę, kuri tenkina visas šias sąlygas: 1) yra mažesnė nei likusi Lenkijos gyventojų dalis; 2) žymiai skiriasi nuo kitų piliečių kalba, kultūra ar tradicijomis ir siekia jas išsaugoti; 3) suvokia save kaip istorinę ir kultūrinę bendruomenę ir yra linkusi ją išreikšti ir išsaugoti; 4) jos protėviai gyveno dabartinėje Lenkijos teritorijoje bent prieš šimtą metų; 5) ji tapatina save su kuria nors tauta, turinčia savą valstybę. Etninė mažuma Lenkijoje apibrėžiama analogiškai, išskyrus vienintelį požymį – ši grupė nesitapatina su jokia turinčia savą valstybę tauta. Kroatijoje Tautinių mažumų konstitucinio įstatymo 5 straipsnio nuostata tautinės mažumas apibrėžia kaip Kroatijos piliečių grupę, kurios nariai tradiciškai gyvena Kroatijos Respublikos teritorijoje ir kurios etninės, kalbinės, kultūrinės ir (arba) religinės savybės skiriasi nuo kitų gyventojų, ir kurie yra motyvuoti išsaugoti šias savybes. Panašiai tautinės mažumos apibrėžiamos Latvijos Įstatyme dėl visuotinės tautinių mažumų apsaugos konvencijos ir Estijos Tautinių mažumų kultūrinės autonomijos įstatyme.

Tautinė mažuma apibrėžta kaip grupė asmenų, kurią sudaro Lietuvos Respublikos piliečiai ir kuriuos vienija tam tikri įstatyme nurodyti požymiai: gyvena Lietuvos Respublikos teritorijoje, turi ilgalaikius, tvirtus ir nuolatinius ryšius su Lietuva, gyventojų skaičiumi yra mažesnė nei Lietuvos Respublikos gyventojų, kuriems būdinga lietuvių tautinė tapatybė, dalis, ir yra vienijama siekio išsaugoti savo tautinę tapatybę. Pilietybės kriterijus ne tik atitinka nurodytas tarptautines rekomendacijas, bet ir leidžia aiškiai atskirti tautinių mažumų teisių apsaugos politiką nuo migracijos politikos. Ilgalaikių, tvirtų ir nuolatinių ryšių su Lietuva kriterijus užtikrina, kad į apibrėžtį patenka ir senosios istorinės tautinės mažumos. Į sąvokos „tautinė tapatybė“ ir atitinkamai „tautinė mažuma“ apibrėžimą neįtrauktas religijos aspektas, nes tautinei mažumai priklausantys asmenys gali priklausyti skirtingoms religinėms bendruomenėms. Pagal Konstitucijos 26 straipsnio 2 ir 3 dalis kiekvienas žmogus turi teisę laisvai pasirinkti bet kurią religiją arba tikėjimą ir vienas ar su kitais, privačiai ar viešai ją išpažinti, atlikinėti religines apeigas, praktikuoti tikėjimą ir mokyti jo; niekas negali kito asmens versti nei būti verčiamas pasirinkti ar išpažinti kurią nors religiją arba tikėjimą. Religinėms bendruomenėms ir bendrijoms priklausančių asmenų teises reglamentuoja atskiras – Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas.

TMĮ projektu taip pat siūloma reglamentuoti principus, kuriais vadovaujantis būtų užtikrinamos tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės ir laisvės: 1) teisių nedalumo; 2) kultūrinės įvairovės skatinimo; 3) derinimo ir bendradarbiavimo; 4) lygių galimybių. Šiuo atveju papildomai nesiūloma reglamentuoti bendrų principų, kurie taikomi ne tik tautinėms mažumoms priklausančioms asmenims, pavyzdžiui, žmogaus teisių ir laisvių apsaugos (pagal Konvencijos 23 straipsnį iš šios Konvencijos principų išplaukiančios teisės ir laisvės, numatytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos arba jos protokolų atitinkamose nuostatose, laikomos atitinkančiomis tas nuostatas).

TMĮ projektu siūloma įtvirtinti toliau nurodytas pagrindines tautinių mažumų teises.

Teisė pasirinkti priklausyti tautinei mažumai (TMĮ projekto 4 straipsnis). Siūloma įtvirtinti, kad kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai pasirinkti, ar su juo turi būti elgiamasi kaip su tautinei mažumai priklausančiu asmeniu, ir dėl tokio savo pasirinkimo arba dėl naudojimosi su tokiu pasirinkimu susijusiomis teisėmis jį draudžiama diskriminuoti. Taip pat detalizuojamos šios teisės įgyvendinimo prielaidos: niekas negali būti verčiamas įrodinėti savo priklausomybės tautinei mažumai arba viešai atskleisti savo tautinę tapatybę, ar atsisakyti savo priklausomybės tautinei mažumai; tautinei mažumai priklausančio asmens duomenys apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose keičiami ar iš civilinės būklės aktų įrašų išbraukiami arba civilinės būklės aktų įrašai duomenimis apie tautybę papildomi CBARĮ nustatyta tvarka.

Teisė vartoti tautinės mažumos kalbą (TMĮ projekto 5 straipsnis). Siūloma nustatyti, kad kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai ir nevaržomai, privačiai ir viešai, žodžiu ir raštu vartoti savo kalbą. Siekiant suderinamumo su galiojančių įstatymų nuostatomis, papildomai siūloma numatyti, kad, įgyvendinant šią teisę, turi būti laikomasi įstatymų, reglamentuojančių valstybinės kalbos vartojimą.

Atsižvelgiant į tai, kad valstybinės kalbos santykis su kitomis kalbomis, įskaitant tautinių mažumų kalbas, yra Valstybinės kalbos konstitucinio įstatymo reguliavimo dalykas ir turi būti išspręstas būtent priėmus Valstybinės kalbos konstitucinį įstatymą, TMĮ projektu nesiūloma atskirai reglamentuoti valstybinės kalbos vartojimo santykio su tautinių mažumų kalbų vartojimu.

Pažymėtina, kad TMĮ projekte taip pat nesiūloma atskirai reglamentuoti teisės savo vardą (vardus) ir pavardę rašyti tautinės mažumos kalba, nes šis aspektas reglamentuojamas Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatyme, taip pat CBARĮ bei jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose.

Su tautinių mažumų švietimu susijusios teisės, teisė puoselėti ir plėtoti kultūrą, puoselėti papročius ir kalbą (TMĮ projekto 6, 7, 8, 9 straipsniai). Taip pat TMĮ projekte nurodomos ir kitos tautinių mažumų teisės, kurias detalizuoja, jų įgyvendinimą reglamentuoja galiojantys įstatymai (Švietimo įstatymas, Visuomenės informavimo įstatymas, Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas ir kt.): teisė mokytis tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose pagal bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo programas; teisė steigti visuomenės informavimo priemonės ir jas naudoti informacijai tautinės mažumos kalba skleisti (laikantis Visuomenės informavimo įstatyme nustatytų reikalavimų ir draudimų), teisė vienytis į organizacijas steigiant asociacijas ar kitus viešuosius juridinius asmenis, steigti politines organizacijas ir dalyvauti sprendžiant kultūrinius, socialinius, ekonominius, švietimo ir kitus klausimus; teisė dalyvauti nacionalinių ir tarptautinių nevyriausybinių organizacijų veikloje. Atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo formuojamą praktiką 2023 m. lapkričio 16 d. sprendime byloje *Džibuti ir kiti prieš Latviją* (peticijos Nr. 225/20 ir kiti), siūloma TMĮ projekto 6 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valstybinėse ir savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose būtų garantuojamas ugdymas tautinės mažumos, kurios rėmimas numatytas Lietuvos Respublikos dvišalėse ar daugiašalėse tarptautinėse sutartyse su Europos Sąjungos valstybėmis, kalba, kuri yra oficiali Europos Sąjungos kalba, ir kad ugdymo procesas būtų vykdomas šia tautinės mažumos kalba Švietimo įstatymo 30 straipsnio 2 dalyje nustatytais sąlygomis užtikrinant lietuvių kalbos mokymą. Konvencijos 14 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 2 dalis (dėl galimybės mokytis tautinės mažumos kalbos arba tautinės mažumos kalba) įgyvendinama nepažeidžiant nuostatos mokytis oficialiosios kalbos arba mokytis ta kalba. Ši Konvencijos nuostata būtų įgyvendinta kartu su TMĮ projektu siūlomomis nuostatomis sistemškai taikant Švietimo įstatymo 30 straipsnio 2 dalies nuostatą, pagal kurią bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose, kuriose ugdymo procesas vykdomas arba kai kurie dalykai mokomi tautinės mažumos kalba, lietuvių kalbos dalykas yra sudėtinė ugdymo programos dalis ir jos mokymui skiriama ne mažiau laiko kaip gimtosios kalbos mokymui, taip pat įtvirtinta, kiek laiko skiriama ugdymui lietuvių kalba.

Kalbant apie valstybės įsipareigojimus tautinių mažumų švietimo srityje, TMĮ 6 straipsnio 3 dalimi siūloma įtvirtinti, kad valstybės institucijos ir įstaigos užtikrina sąlygas rengti pedagogus ir įsigyti vadovėlių ir kitų mokymo priemonių tautinių mažumų kalbomis, numatytais Lietuvos Respublikos dvišalėse ar daugiašalėse tarptautinėse sutartyse su Europos Sąjungos valstybėmis. Nurodytų nuostatų tikslas – skatinti ryšį su Europos Sąjungos valstybėmis, šių valstybių tautinių mažumų integraciją, kai tai numato tarptautinė sutartis.

Remiantis Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punktu, ministerija ir Vyriausybės įstaiga yra valstybės biudžeto asignavimų valdytojai, o pagal to straipsnio 2 dalį savivaldybių biudžetų asignavimų valdytojai yra savivaldybių administracijos ir (ar) jų struktūriniai padaliniai bei savivaldybių biudžetinės įstaigos, nurodyti savivaldybės tarybos patvirtintame savivaldybės biudžete. Vadovaujantis to paties įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 punktu, valstybės biudžeto asignavimų valdytojų vadovai privalo paskirstyti Lietuvos Respublikos tam tikrų metų biudžeto patvirtinimo įstatyme vadovaujamai įstaigai patvirtintus asignavimus savo įstaigos programoms vykdyti ir biudžetinėms įstaigoms, kurių savininko teisės ir pareigas įgyvendina atitinkamas valstybės biudžeto asignavimų valdytojas ir (arba) kurios yra atskaitingos atitinkamam valstybės biudžeto asignavimų valdytojui, ir (ar) kitiems subjektams, kuriems galimybė gauti biudžeto lėšų numatyta jų veiklos sritį reglamentuojančiuose įstatymuose, vadovaujantis Strateginio valdymo įstatymu priimtuose Vyriausybės nutarimuose, vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymu priimtuose Vyriausybės nutarimuose, kuriais viešosioms įstaigoms suteikiami viešojo administravimo

įgaliojimai, programoms vykdyti. Atsižvelgiant į tai, TMĮ projekto 8 straipsnio 2 dalyje siūloma nustatyti, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal planavimo dokumentuose patvirtintas priemones iš valstybės ir savivaldybių biudžeto lėšų Biudžeto sandaros įstatymo nustatyta tvarka finansuoja kultūros projektus tautinių mažumų integracijai į Lietuvos visuomenę, kultūrai, papročiams, kalbai ar tarpkultūriniam bendradarbiavimui puoselėti ir plėtoti.

Atsižvelgiant į Švietimo įstatymo 62 straipsnį, pagal kurį Bendrojo ugdymo taryba yra viena iš valstybės švietimo savivaldos institucijų ir kuri inicijuoja ir svarsto ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo turinio kaitos perspektyvas, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo kryptis, teikia siūlymus dėl mokyklų aprūpinimo, taip pat siekiant skatinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų dalyvavimą valstybės švietimo savivaldos institucijos veikloje, TMĮ projekto 7 straipsnyje siūloma įtvirtinti, kad už valstybės politiką švietimo srityje atsakingas ministras, tvirtindamas Bendrojo ugdymo tarybos sudėtį, užtikrintų tautinių mažumų atstovavimą Bendrojo ugdymo taryboje. Atitinkamai TMĮ projekto 7 straipsnio 2 dalyje siūloma įtvirtinti, kad Bendrojo ugdymo taryba, be Švietimo įstatyme nustatytų funkcijų, taip pat 1) teiktų pasiūlymus dėl tautinių mažumų švietimo užtikrinimo; 2) teiktų išvadas ir pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl klausimų, susijusių su tautinei mažumai priklausančių asmenų ugdymu, jo turinio ir (ar) plano kūrimu ar atnaujinimu, pertvarkant, optimizuojant, uždarant ar restruktūrizuojant švietimo teikėjų tinklą.

Pilietinių ir politinių teisių ir laisvių įgyvendinimo srityje siūloma nustatyti, kad, siekiant nedaryti neleistino poveikio tautinėms mažumoms priklausančių asmenų pilietinių ir politinių teisių ir laisvių įgyvendinimui, Lietuvos vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK) (TMĮ projekto tekste vietoje konkretaus pavadinimo vartojama Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso formuluotė – nuolatinė aukščiausioji rinkimų ir referendumų rengimo ir vykdymo valstybės institucija) užtikrina, kad rinkimų apygardos būtų sudaromos ar keičiamos tik esant Lietuvos Respublikos rinkimų kodekse nustatytiems pagrindams ir vadovaujantis šiuo kodeksu. Rinkimų apygardų sudarymą reglamentuoja Rinkimų kodeksas, kurio 16 straipsnio 2 dalies 2 punktą numato, kad Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai rengiami ir vykdomi 71 vienmandatėje rinkimų apygardoje, kurias VRK sudaro atsižvelgdama į rinkėjų skaičių rinkimų apygardoje, Lietuvos Respublikos teritorijos suskirstymą į vienmandates rinkimų apygardas per ankstesnius Seimo rinkimus ir administracinį suskirstymą. Rinkėjų skaičius apygardoje turi būti nuo 0,9 iki 1,1 vidutinio rinkėjų visose vienmandatėse rinkimų apygardose skaičiaus. Taip pat, remiantis VRK pateikta informacija, VRK, sudarydama Seimo vienmandates rinkimų apygardas, rengia viešas konsultacijas dėl ketinamų pateikti sprendimų, įvertina visų suinteresuotų asmenų pastabas ir pasiūlymus, įskaitant ir tautinėms mažumoms atstovaujančias organizacijas. Be to, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, pasisakydamas dėl Rinkimų kodekso 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų kriterijų, yra pažymėjęs, kad yra galimas tik 10 proc. rinkėjų visose vienmandatėse rinkimų apygardose į mažesnę ar didesnę pusę nuokrypis, kuris skaičiuojamas nuo vidutinio rinkėjų visose vienmandatėse rinkimų apygardose skaičiaus, o ne nuo perkeltų, lyginant su ankstesniais rinkimais, rinkėjų skaičiaus ar nuo tautinių mažumų, gyvenančių tam tikroje rinkimų apygardoje, skaičiaus⁷. Konstitucinis Teismas 2015 m. spalio 20 d. nutarime taip pat yra nurodęs, kad pagal tarptautinę gerąją rinkimų praktiką rinkimų apygardose leidžiamas ne didesnis kaip 10 proc. rinkėjų ar gyventojų skaičiaus nuokrypis nuo pasirinktos normos, o didesnis nei 15 proc. nuokrypis gali būti taikomas tik esant ypatingoms aplinkybėms. Taigi, rinkimų apygardos būtų sudaromos ar keičiamos tik laikantis Rinkimų kodekse nustatytų reikalavimų, pagal iš anksto žinomus ir aiškius kriterijus, taip užtikrinant, kad nebus daromas neleistinas poveikis tautinėms mažumoms priklausančių asmenų pilietinių ir politinių teisių ir laisvių įgyvendinimui.

Tarptautinio bendradarbiavimo srityje nustatoma, kad Lietuvos Respublika, siekdama užtikrinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises, bendradarbiauja su užsienio valstybėmis, išskyrus valstybes, pripažintas teroristinėmis ir (ar) remiančiomis terorizmą, ir tarptautinėmis organizacijomis; valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal teisės aktuose joms nustatytą kompetenciją

⁷ LVAT 2024 m. balandžio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-11-629/2024.

prižiūri tarptautinių įsipareigojimų tautinių mažumų srityje įgyvendinimą, rengia įsipareigojimų įgyvendinimo ataskaitas.

Reglamentuojant **tautinių mažumų atstovavimą**, TMĮ projekto 11 straipsnyje siūloma nustatyti tautinių mažumų interesams atstovaujančios institucijos, užtikrinančios tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę spręsti kultūrinius, socialinius, ekonominius, švietimo ir kitus klausimus – Tautinių mažumų tarybos – statusą, sudarymo bendrąsias nuostatas ir funkcijas, atsižvelgiant į galiojantį reglamentavimą, įtvirtintą Tautinių bendrijų tarybos nuostatuose, patvirtintuose Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2019 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. IV-48 „Dėl Tautinių bendrijų tarybos nuostatų patvirtinimo“. Vadovaujantis šių nuostatų 2 punktu, šiuo metu Tautinių bendrijų taryba yra visuomeniniais pagrindais prie Tautinių mažumų departamento veikianti patariamoji struktūra, teikianti siūlymus Tautinių mažumų departamentui, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl TMĮ projekto 11 straipsnio 2 dalyje nurodytų klausimų ir atstovaujanti tautinėms mažumoms Lietuvos tautinių mažumų politikos įgyvendinimo klausimais. TMĮ projektu taip pat siūloma įtvirtinti, kad Tautinių mažumų tarybos atstovais gali būti asmenys, priklausantys tautinei mažumai, ir kurių veikla individualiai arba kartu su kitais asmenimis neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams, suverenitetui ir teritoriniam vientisumui bei nacionaliniam saugumui. Be to, siekiant, kad Tautinių mažumų taryboje tautinės mažumos būtų atstovaujamos proporcingai, TMĮ 11 straipsnyje siūloma įtvirtinti, kad Tautinių mažumų departamento direktorius, tvirtindamas Tautinių mažumų tarybos sudėtį, užtikrintų proporcingą tautinių mažumų atstovavimą Tautinių mažumų taryboje. Atitinkamai tvarka, kaip bus renkami ir (ar) deleguojami tautinės mažumas vienijančių organizacijų, nevyriausybinių organizacijų atstovai į Tautinių mažumų tarybą, turės būti detalizuojama Tautinių mažumų tarybos nuostatuose.

Kartu su tautinių mažumų teisėmis TMĮ projekto 12 straipsnio 2 dalyje siūloma įtvirtinti tautinei mažumai priklausančių asmenų teisių įgyvendinimo sąlygas ir pareigas. Numatoma, kad tautinei mažumai priklausančias asmuo gali naudotis Tautinių mažumų įstatyme nustatytais teisėmis individualiai arba kartu su kitais asmenimis; jokia šio įstatymo nuostata negali būti aiškinama kaip suteikianti teisę dalyvauti veikloje ar atlikti veiksmus, kurie prieštarautų Lietuvos Respublikos įstatymams, valstybės suverenitetui, teritoriniam vientisumui ir nacionaliniam saugumui, konstituciniams ir visuotinai pripažintiems tarptautinės teisės principams; tautinei mažumai priklausantys asmenys, įgyvendindami savo teises, laisves ir pareigas, turi laikytis Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų, saugoti ir gerbti valstybės suverenitetą, teritorinį vientisumą ir nepažeisti kitų asmenų teisių ir laisvių; įgyvendinant tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises, draudžiama kurstyti tautinę, rasinę, religinę ar socialinę neapykantą, prievartą, skleisti šmeižtą ar dezinformaciją; tautinės mažumas vienijančių organizacijų, nevyriausybinių organizacijų, veikiančių tautinių mažumų teisių įgyvendinimo srityje, steigimas ir veikla negali prieštarauti Konstitucijai ir įstatymams.

Atsižvelgiant į tai, kad Kultūros ministerijos nuostatų⁸ 7.10 papunktis įtvirtina, kad vienas iš Kultūros ministerijos tikslų yra formuoti valstybės politiką tautinių mažumų srityje ir organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą, o siekdama šio tikslo, Kultūros ministerija analizuoja Tautinių mažumų departamento teikiamą informaciją ir kitų valstybių teisinį reguliavimą bei patirtį tautinių mažumų srityje (18.1 papunktis), inicijuoja bei organizuoja tautinių mažumų srities tyrimus, analizuoja tyrimų metu gautus duomenis ir teikia Vyriausybei ir kitoms ministerijoms pasiūlymus dėl tautinių mažumų politikos tobulinimo papunkčius (18.2 papunktis), taip pat į tai, kad tautinių mažumų politikos sritis savo pobūdžiu yra horizontali, kitos ministerijos per savo veiklos sritis taip pat įsitraukia į tautinių mažumų politikos formavimą, TMĮ projekto 13 straipsnyje neįvardinama konkreti politika šioje srityje formuojanti ministerija ir nurodoma, kad Tautinių mažumų departamentas dalyvauja formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką tautinių mažumų srityje, prižiūri šio įstatymo ir su juo susijusių teisės aktų įgyvendinimą (žr. Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gegužės 13 d. nutarimu

⁸ Patvirtinti Vyriausybės 2010 m. spalio 13 d. nutarimu Nr. 1469.

Nr. 492 „Dėl Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų ir administracijos struktūros patvirtinimo“, 1 punktą).

Įvertinus jau minėtas Biudžeto sandaros įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatas, TMĮ projekto 13 straipsnio 3 dalyje siūloma įtvirtinti, kad valstybė finansuoja veiklą (programų), kuriomis įgyvendinama valstybės politika tautinių mažumų srityje, vykdydama Biudžeto sandaros įstatymo nustatyta tvarka. Tai sudarys galimybę, be kita ko, išlaikyti esamą viešųjų įstaigų, kurių savininko ar dalininko teises įgyvendina Tautinių mažumų departamentas⁹, finansavimo modelį, kai finansavimas šioms viešosioms įstaigoms skiriamas pagal projektus. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos kultūros centrų įstatymo 9 straipsnis numato Lietuvos nacionalinio kultūros centro, savivaldybių ir kitų kultūros centrų finansavimą, tačiau viešosios įstaigos, kurių savininko ar dalininko teises įgyvendina Tautinių mažumų departamentas, neatitinka Kultūros centrų įstatyme numatyto kultūros centrų apibrėžimo. Tai reiškia, kad valstybės biudžeto lėšomis, vadovaujantis Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų veiklos projektų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų tvarkos aprašu, patvirtintu Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2019 m. lapkričio 25 d. įsakymu Nr. IV-45 „Dėl Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų veiklos projektų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų tvarkos aprašo patvirtinimo“, yra finansuojama tik šių viešųjų įstaigų projektinė veikla.

TMĮ projekte vartojama tautinės mažumos sąvoka savo apibrėžtimi yra sinonimas kituose įstatymuose vartojamai formulotei „tautinė bendrija“. TMĮ projekte pasirinktas būtent tautinės mažumos sąvokos vartojimas, kadangi ši formulotė plačiau vartojama kituose įstatymuose. Kai kuriuose įstatymuose vis dar vartojama tautinės bendrijos formulotė, todėl, siekiant teisinio aiškumo, TMĮ projekto baigiamosiose nuostatose numatyta, kad kituose įstatymuose vartojama sąvoka „tautinė bendrija“ atitinka šiame įstatyme vartojamą sąvoką „tautinė mažuma“.

Priėmus TMĮ projektą, būtų įgyvendintos Patariamojo komiteto Ketvirtojoje nuomonėje, Europos Tarybos ministrų komiteto 2019 m. kovo 27 d. rezoliucijoje CM/ResCMN(2019)4 dėl Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje ir Žmogaus teisių tarybos Visuotinės periodinės peržiūros darbo grupės ataskaitoje pateiktos rekomendacijos Lietuvai:

- aktyviai konsultuojantis su tautinių mažumų atstovais, nustatyti visapusišką teisinę sistemą tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisėms ginti, kartu išlaikant atvirą ir visaapimančią požiūrį į Konvencijos taikymo sritį;

- nustatyti valstybės politikos tautinių mažumų srityje formavimo, įgyvendinimo bei atstovavimo tautinėms mažumoms institucinę sąrangą. Taigi, TMĮ projekto priėmimas sudarytų visapusiškas prielaidas užtikrinti tautinių mažumų teises; tautinių mažumų teisių, pareigų ir valstybės įsipareigojimų šioje srityje reglamentavimas būtų įtvirtintas įstatyminiu lygmeniu, jis būtų aiškesnis, visaapimanantis ir sistemiškas.

Priėmus TMĮ projektą ir įgyvendinant jo nuostatas praktikoje, tikimasi, kad šis pokytis paskatins Lietuvos visuomenės požiūrio į tautines mažumas kaitą ir pagal Tolerancijos tautinėms mažumoms indeksą¹⁰, Lietuva iš 27 vietos (2019 m.) pakils į 20 vietą 2025 metais¹¹.

⁹ Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. liepos 1 d. nutarimu Nr. 702 „Dėl viešųjų įstaigų Romų visuomenės centro, Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro dalininko bei viešosios įstaigos Tautinių bendrijų namų savininko turtinių ir neturtinių teisių ir pareigų įgyvendinimo“ ir 2018 m. rugpjūčio 1 d. nutarimu Nr. 763 „Dėl viešosios įstaigos Kauno įvairių tautų kultūrų centro dalininko turtinių ir neturtinių teisių ir pareigų perėmimo“, Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės yra viešosios įstaigos Tautinių bendrijų namų ir viešosios įstaigos Kauno įvairių tautų kultūrų centro savininkas, viešosios įstaigos Romų visuomenės centro ir viešosios įstaigos Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro dalininkas.

¹⁰ Eurobarometro tyrimas „Diskriminacija ES“

(2019). <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/yearFrom/2019/yearTo/2021/surveyKy/2251>

¹¹ 2021 – 2030 metų nacionalinis pažangos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021-2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“.

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5?jfwid=-whxwii77y>

Siūlomas teisinis reguliavimas tiesiogiai paveiks tautinei mažumai priklausančius asmenis, kadangi siūlomas teisinis reguliavimas prisidės prie asmenų, save priskiriančių tautinei mažumai, integracijos į visuomenę ir aktyvesnio dalyvavimo Lietuvos visuomeniniuose procesuose, taip pat pagerės tautinių mažumų interesų atstovavimas valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose, švietimo paslaugų prieinamumas, didesnės galimybės ginti savo teises.

Siekiant sudaryti sąlygas pasirengti naujo teisinio reguliavimo taikymui ir priimti įstatymų įgyvendinamuosius aktus, siūloma, kad TMĮ projektu siekiamas nustatyti naujas teisinis reguliavimas įsigaliotų 2025 m. sausio 1 d.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus naują Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymą, būtų sistemiškai sprendžiami su tautinių mažumų teisėmis ir pareigomis susiję klausimai. Šiame įstatyme būtų įtvirtintos bendro pobūdžio nuostatos, pavyzdžiui, apibrėžta tautinė mažuma bei nustatytos tautinei mažumai priklausančių asmenų teisių įgyvendinimo sąlygos ir pareigos, įtvirtintos nuostatos dėl valstybės politikos tautinių mažumų srityje formavimo ir įgyvendinimo. Taip pat būtų reglamentuotas tautinių mažumų atstovavimas (piliетinių ir politinių teisių ir laisvių įgyvendinimas, Tautinių mažumų taryba), būtų aiškiai apibrėžtos tautinių mažumų teisės tautinių mažumų kalbų vartojimo, švietimo, kultūros, informacijos sklaidos srityje.

Nors tarptautiniai Lietuvos įsipareigojimai nereikalauja priimti atskirą tautinėms mažumoms skirtą, jų teises ir pareigas apibrėžiantį teisės aktą, tačiau, įvertinus tarptautinių organizacijų rekomendacijas bei vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtintais teisėkūros efektyvumo, aiškumo, sistemiškumo principais, TMĮ projekto priėmimas kartu su šiame aiškinamajame rašte aptartais galiojančiais įstatymais sudarytų prielaidas specialių teisių, skirtų tautinėms mažumoms priklausančioms asmenims, įgyvendinimo užtikrinimui ir vieningos tautinių mažumų sampratos įtvirtinimui. Be to, naujojo Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo priėmimas prisidėtų prie tautinių mažumų teisių kodifikavimo, tautinių mažumų politikos tobulinimo, tautinių mažumų teisinės padėties stabilumo, veiksmingesnio tautinių mažumų teisių realizavimo administraciniame lygmenyje bei sukurtų didesnę aiškumą ir nuoseklumą Lietuvos teisinėje bazėje.

Numatomos teigiamos teisinio reguliavimo pasekmės taip pat aptartos šio aiškinamojo rašto 4 dalyje. Priėmus TMĮ projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas TMĮ projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

TMĮ projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

TMĮ projekto nuostatos įgyvendina 2021-2030 metų Nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021-2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 4 strateginio tikslo „Stiprinti tautinį ir pilietinį tapatumą, didinti kultūros skvarbą ir visuomenės kūrybingumą“ 4.3. uždavinį „Skatinti visapusišką tautinių mažumų integraciją, atvirumą bei pagarbą tautinių mažumų kalboms ir kitų kultūrų savitumui ir įvairovei“.

TMĮ projektas įgyvendina Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 80.6 papunkčio nuostatas „Daugiakultūrė Lietuva. Aktualizuosime Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų kultūros, materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo svarbą, plėtosime kultūrų dialogą. Sieksime, kad teisinėmis

priemonėmis būtų užtikrintos Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų tapatumo, vienodų kultūros sklaidos sąlygų, saviraiškos laisvės ir savirealizacijos teisės“.

TMĮ projektas parengtas įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 8.4 priemonę „Siekiant užtikrinti Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų tapatumo, vienodų kultūros sklaidos sąlygų, saviraiškos laisvės ir savirealizacijos teisės įgyvendinimą, parengti ir pateikti Seimui Tautinių mažumų įstatymo projektą“.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant inkorporuoti TMĮ projektą į teisinę sistemą, pakeisti ar panaikinti kitų galiojančių teisės aktų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, įstatymo projekto sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

TMĮ projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. TMĮ projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

TMĮ projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Įstatymo įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai, įgyvendinamųjų teisės aktų priėmimo terminai.

Švietimo, mokslo ir sporto ministras turės pakeisti Bendrojo ugdymo tarybos nuostatus ir sudėti.

Tautinių mažumų departamento direktorius turės pakeisti Tautinių bendrijų tarybos nuostatus ir sudėti, įskaitant ir šios tarybos pavadinimą.

TMĮ projekto įgyvendinamieji teisės aktai turės būti priimti iki priimto įstatymo įsigaliojimo.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Papildomų valstybės biudžeto lėšų įgyvendinti TMĮ projektą nereikės. Veiklų, programų, kuriomis įgyvendinama valstybės politika tautinių mažumų srityje, vykdymas, kaip ir šiuo metu, būtų finansuojamas Biudžeto sandaros įstatymo nustatyta tvarka.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

TMĮ projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis: „tautinė mažuma“, „tautinės mažumos kalba“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.